

جريدہ علمیہ

مشيخت جليلہ اسلاميہ نك جريدہ رسميه ميدير

شرم ، صفر سنه ۱۳۶۱

عدد ۷۸، ۷۹

شمديلاك آيدہ بر نشر اولنور

برابجي سنه

(دارالحکمة الاسلامیہ نشریاتی)

-- علم کلام --

-- اول مایجب علی المسکف --

مكلفه الك اول واجب اولان شی حقیقه اصول کلام علمایی آره سنده اختلاف وقوع بولدی . اشعری حضرت لرینه کوره اول واجبات ، معرفه لاهدر ، زیرا وجوب واجبات و حرمة منہات معرفه لاهه توقف ایدر . معتزله ایله استاذ ابواسحق اسفرائینی به کوره اول واجبات ، معرفه لله نظر در . زیرا معرفت مذکوره نظر مو قوفدر . موقوف عایه ایسه . موقوف اوزرینه مقدمدر . بعضی لرینه کوره اول واجبات ، نظر دن جزء اولدر . یعنی حرکت اولی در . امام الحرمین ، قاضی ابوبکر باقلانی وابن فورک اصفهانی به کورد نظره قصددر . زیرا نظر ، فعل اختیار ایدر . افعال اختیار یهده قصد توقف ایدر . صاحب مواقف دبرکه : حق اولان اول واجباتن مراد ، مقصود بالذات ایسه بوصورنده اول واجبات ، معرفه لاهدر . اگر مقصود بالذات ایله بالنسبتن اعم ایسه اوده قصددر .

مذهب مختار اوزره هر ر مکلفه ایتر واجب اولان شی ، بقدر الطاقه بشریه جناب حقل صفات کایه ایله متصف و نقصان صفتلردن منزله و برابر واجب الوجود اولدیفنی ایمان و تصدیق اتمکدر .

زیرا جمیع واجباتک وجودی و محرماتک حرمتی ، تصدیق مذکورک فرعیدر . تصدیق ایسه اصلدر .

فقط وجود بازینک بدیهی ، یا نظری اولمسند اختلاف اولندی . حجة الاسلام الغزالی و فیخر الدین الرازی به کوره بدیهیدر . جلال دوانی به و دیگر بعض علمایه کورد نظریدر . جناب حقل « فی الله شک فاطر السموات والارض » قول شریفی کی آیات جایله وجود بازینک بدیهی اولدیفنی ، « قل انظروا ماذا فی السموات والارض » قول شریفی و امثالی دخی نظری اولسنی افاده ایتدیکنندن بدهتنی مفید اولان آیات جایله قوت قدسیه و نفوس زکیه اربابسه ، نظری اولسنی افاده ایدن آیات شریفه دخی سائر افراد انسانی به کوره اولدیفندن ادله بیننده منافات قالملاز .

اما حضرت ابراھیم علیه السلامک ترتیب مقدمات ایدرک افول کوا کبله نظر واستدلالی ،

— قرآن کریمه بیان اولین « و تلك حجتنا آتيناها ابراهيم على قومه . آيت جليله .
مقتضاسنجبه — قومی ایچوندز ؛ آنله نظر استدلالی تعلیمدر .

فخر ر-الت افندمن حضرتلرینک « سبحانک ما عرفناک حق معرفتک » . جدید .
شرابی ، صدیق اکبر رضی الله عنه افندمنک « العجز عن درک الادراک ادراک کلام عالیبری ،
حضرت علی کرم الله وجهه افندمنکده « والبحث عن سر ذات الله اشراک » . مصراعيله
تضمن بیورمسی کی معرفه اللهیه نک عدم وقوعی فاده ایدن نقول ، کینه و حقیقیته
معرفت اللهیه محمولدر . عقل بشر ایسه کینه باری بی ادراکدن عاجزدر .

جناب حق کینه ذاتی ادراک و معرفت عقل بشرک وسیع و افتداری خارجدهدر .
انسان ، کندی هویت ذاتیه-نی ادراکدن عاجز اولورسه کافه اشیا نک موجود و مبدعی اولانه
صانع متعالک کینه ذاتی نوجهله ادراک ایده بیلور .

عقل ایسه وظائف عبودیتی ایفا ایچوندز . یوخسه سرار ربوبیتی ادراک ایچون
دکلدر . « العقل لایفاء مراسته النبویه » ، « لا ادراک سرار الربویه » . دنیا مشدر .

ذاتاً بز ، جناب حق کینه ذاتی ادراک ایله مأمور دکاز ، بلکه آثار صنعندن شان
الوهیته لایق اولان صفات جلیله-نی بیلیمک و ذات اجل و اعلا سی صفات علوا و اسماء حسنیه
ملاحظه ایدرک وارائنی و بلکه تصدیق ایلک ایله مأمورز . وسیع بشرک مباحث اولدینی
معرفت دخی بوندن عبارتدر . چونکه جناب حق ادراک و معرفت ، آنجق آثار باهره سیله
یعنی آفاق و انفسه عطف نظر ایدرک نردن مؤثره استدلال طریقله حاصل اولور .
حکیم سعدی نک :

برک درختان سبزد نظر هوشیار

هر ورق دفترست معرفت کردگار

کلام حکمت انجایی بومعانی یک واضح بر صورتده افاده ایتشدر .
عندالحققین : جناب حق ذاتی کتبله معرفت واقع دکلدر . بلکه امام غزالی
امام الحزمین ، متصوفه و فلاسفه غندرلنده معرفه اللهده اکتناه ، بمنعدر ممکن دکلدر .

زیرا : ارسطو نک عیون المسائل ده کی بیانته کوره جرم شمسه دقله باقیلینی وقت ،
ناظرک باصره سینه ظلمات و کدورت عارض اولوب تمام ادراکدن منع ایلدی کی ذات اللهده
اکتناهی مراد ایدن کیمسه نک دخی عقلیه حیرت و دهشت عارض اولورده کینه ایله
ادرا که مانع حصوله کایر .

برده : جناب واجب الوجود حضرت تری من کل الوجوه غیر متناهی در . اگر کنه ایه ادراک اولنسه غیر متناهی نك متناهی اولسی لازم کایر . بوایه خلاف مفروضدر .

مفخر رسالت صلی الله علیه و سلم اقتدیز حضرت تری سیدالاولین والا آخرین ایکن ایکن « ما عرفناك حق معرفتك » بیورده رقی ذات الاهی کنه ایه معرفت و ادراک ایده مدیکی صورته بشقه لرینك حق معرفت ایه اکتناه ایده میه جکی بالطریق الاولی نابتدر . زیرا غیر بلرک ادراکی فرض اولنسه بی اولیانی بی اوزرینه تفضیل لازم کایر . بوایه غیر مجازدر . بناءً علیه جناب حق کنه بله ادراک ممکن دکلدر .

اما حضرت علی کرم الله وجهه دن نقل اولتان « لا اعبد رباً لم اره » کلامی ، بسر ایه عجایب کائنات و بدایع موجودات دن آثار قدرتی و کمال حکمتی مشاهده به ، بصیرت ایده قادر متعال حضرت ترینی ایقان و اذعان محمولدر .

ایشته سابقاً بیان اولندینی . وجهله امام غزالی و امام رازی حضرتانك : وجود باری بدیهی در نظره محتاج دکلدر . « دیمتری بوکی اولیای عارفین حضراتنه کوره در .

مع هذا مشارالیهم حضراتی هر نه قدر نظر استدلاله محتاج دکل ایه لرده لکن الزام معاندین و ارشاد مسترشدین مقداری ، تفصیل دلائل آنره دخی واجبدر .

حاصلی : عارفین عندنده بدیهی اولسی وجود باری حقه در ، یوقه ذات باری بی احاطه و کنه ایه ادراک دکلدر . زیرا جناب حق محیطدر . محیط ایه عظام اولواق متمرددر . ابو منصور ماتریدی حضرت لرینك « جناب حق صفات الهیهی و مصنوعات ربانیه سیله حق معرفتله بیانور » بوپورسی ، صفات الله ذات الالهك و مصنوعات صانع تعالی نك وجوب وجودنده کی غبارشکی محو ایدن دلائل واضح و عرق ربی قطع ایدن براهین قاطعه اولدیفندن نظر صحیح ایه اوردن مؤثر حقیقی به بالتوصل آثار صنعندن شان الوهیه لایق اولان صفات مقدسه سی بیامك و اسماء حسنیه به ملاحظه ایده رك وارلنی تصدیق ایلک معناه محمولدر .

حقیقت الهیه نك تحدیدی و ذاتیات ایه تعریفی قابل اوله مدینی ، تعریفات رسمیه ایه افاده حقیقتدن قاصر بولندینی جهتله کسباً بیلمسی ممکن دکل ایه دره جناب حق بطریق الالهام بمض قلوب صافیه اربانه کنه ذاتی بیلدر مسنك جوازینه و امکان تحقیقه دیه جك بو قدر .

فقط دار دنیاده انکشاف حقیقت مقدسه هیچ بر فرد مبر اولماشدر . بو دخی

ختم شده و اصل اولان مترین عظام حضرتك بو باید کی اعتراف عجز و تصور ایتلریله
معاومدر .

« ولا یحیطون به علما » قول شرافتی ده بوکا دلالت ایدر . خضر بك مرحوم قصیده
تونییه بنده :

حقیقه الحق لم تعقل بآمالنا
لكن تردد هم فی دار رضوان

بیورمشدر .

بناءً علیه نوع بشرک مکلف بولندقلری معرفت الهیه ، کنه ذات احدیتی ادراک و
احاطه دیمک اولمایوب بلکه صفات و اسماییه تصور ایدرک جناب حقک وارلغنی و برلکنی
تصدیق و اعترافدن عبارتدر .

یوقسه ذات باری بی وهم و خیال و یا محدثانه قیاس ایله ظن و تخمین و خاطره کلان
بر کیفیت و مثال ایله تصویر و تمین اصلاً جائز دکلدرد .

بناءً علیه فخر رسالت صلی الله علیه وسلم افندیز : « تفکروا فی آلا الله ولا تفکروا
فی ذاته فانکم لن تقدروا قدره » بووروب افراد امتی ساحل سلامت ارشاد بیورمشلردرد .
یعنی : جناب حقک حدسز و حسابسز نعمتلرینی دوشونمکسز ، کنه ذاتی دوشونمیکسز .
چونکه سز عظمت الهیه بی تقدیر و احاطه ایده منسکسز .

بعض اکابر « کل ما خطر ببالک فالله غیر ذلک » بیورمشلردرد . یعنی خاطرکا هر نه
خطاور ایدر سه جناب حق آنک غیریدر دیمکدر .

لان سینا :

اعتصام الوری بمنقرنک عجز الواصفون عن صفتک
تب عایتنا فانتا بشر ما عرفناک حق معرفتک

حسین عونی

